PRESTATIEAFSPRAAK CIRCULARITEIT

Deze publicatie is één in de reeks ‘Bouwstenen energiebesparing in prestatieafspraken’, gemaakt in opdracht van Aedes, Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Woonbond, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Marlou Boerbooms, Energieambassadeur
Bart Verhaeghe, Communicatie en advies

PRESTATIEAFSPRAAK CIRCULARITEIT

"We helpen elkaar om verder te komen. We willen slim verduurzamen en versnellen door synergie tussen initiatieven te creëren en inspanningen die een ander al heeft verzet op eenvoudige wijze te vermenigvuldigen." Dat is het motto van het Duurzaamheidspact in Eindhoven.
De gemeente Eindhoven, Woonbedrijf, 'thuis, Sint Trudo en Wooninc. en het Platform Eindhovense Klantenraden (PEK) ondertekenden het pact. Circulariteit één van de vier thema's. Daarnaast wordt er samengewerkt aan de energietransitie, groen & biodiversiteit en aandacht voor mensen. De focus lag de afgelopen jaren op de energietransitie. Er zijn veel losse projecten rondom circulariteit. De inzet is om deze projecten samen groter te maken. De corporaties hebben jaarlijks tonnen uitstroom van materialen die beter benut kunnen worden. Ook ketenpartners in de bouw worden betrokken. Door de vraag naar gebruikte materialen groter te maken, kunnen bedrijven daarop beter inspelen. Ook huurders moeten meegenomen worden. Een opgeknapt product, bijvoorbeeld een hergebruikte wastafel kan vragen oproepen bij een huurder die een nieuw product verwacht. Hergebruik start in de ontwerpfase van nieuwe of te renoveren
woningen. De keuze van bouwsystemen bepaalt hoe eenvoudiger deze elkaar te halen zijn. In de keuze van materialen is het belangrijk om de impact op het milieu af te wegen. Dit geldt ook voor sloop-nieuwbouw projecten. Als herbestemming mogelijk is dan verdient dat de voorkeur. Want de meest effectieve vorm van circulariteit is levensduurverlenging van materialen en gebouwen.
Dit zijn belangrijke stappen richting een gesloten kringloop.

VIDEO

Klik hier voor de video

DUURZAAMHEIDSPACT 2018-2050

Duurzame materialen en gesloten kringlopen (circulariteit): we streven naar gebruik van gezonde materialen (voor mens- en milieu) in onze leefomgeving en hergebruik van grondstoffen. In 2050 gebruiken we geen bouw- en isolatiematerialen meer die schade kunnen aanrichten aan milieu en gezondheid. We willen bouw- en sloopafval elimineren door grondstoffen zo volledig mogelijk te hergebruiken in gesloten kringlopen in 2050. Nieuwe businessmodellen geven waarde aan sloopmateriaal in de bouw. Om hoogwaardig hergebruik mogelijk te maken ontwerpen we gebouwen zoveel mogelijk modulair, demontabel en 'remontabel' en maken we voor elk gebouw gebruik van een grondstoffenpaspoort. Mede dankzij gebruik van natuurlijke materialen, hebben woningen en maatschappelijk vastgoed een gezond en prettig binnenklimaat, waarbij geen schadelijke stoffen vrijkomen die een risico vormen voor de gezondheid.

PRESTATIEAFSPRAKEN 2019

Duurzaamheid

In september 2018 is het Duurzaamheidspact door de vier corporaties, huurdersvertegenwoordigers en gemeente afgesloten. Afgesproken is om in 2019 op het niveau van de prestatieafspraken de CO2 –productie in beeld te gaan brengen (in overeenstemming met de nog te ontwikkelen monitor).

WAAROM

Matthijs Hulsbosch, manager Vastgoed, 'thuis: 'Het gedachtegoed van The Natural Step als basisuitgangspunt van het Duurzaamheidspact inspireert mij. Er zijn voldoende grondstoffen maar we moeten deze anders inzetten. Wij willen bijdragen om onze gezamenlijke footprint omlaag te krijgen. Dat kunnen we alleen sámen doen. Wij staan voor dezelfde opgave en het pact geeft richting aan de oplossingen. Wij vormen samen een duurzame maatschap.'

Paul Terwisscha, directeur Woonbedrijf: 'Sinds 2012 is circulariteit voor ons een vast thema. We putten de aarde uit en daardoor worden materialen duurder. De businesscase voor hergebruik wordt gunstiger. Babette Porceleijn inspireert mij. Zij onderzocht dat na het kopen van spullen en het eten van vlees, het wonen in Nederland qua impact op de derde plaats staat. De energietransitie is een belangrijke focus, maar circulariteit

wordt belangrijker. Meer dan een derde van de impact van wonen wordt bepaald door het bouwen, transporteren van materialen, materiaalgebruik, onderhouden, renoveren en slopen van woningen. Wooninc. heeft onder leiding van Babette met eigen mensen en bewoners een programma ontwikkeld tot grotere bewustwording. Dit is een voorbeeld van de samenwerking binnen het Pact, inmiddels maakt onze huurdersvertegenwoordiging gebruik van dit programma.'

Vanessa Silvertand, programmaleider Duurzaamheid, gemeente Eindhoven: 'Een ambitie vastleggen is één ding, maar concreet worden en dan uitvoeren vereist daadkracht. Met de ambitie is elke partner het eens. In het Duurzaamheidspact staan nog geen hardere afspraken. Zo hebben we geen afspraken over CO_2-reductie aan het pact gekoppeld. Het is goed om daarin stappen te zetten.'

HOE

In het Duurzaamheidspact zijn de spelregels vastgelegd. Afspraken zijn gemaakt wat de leidende principes zijn, de wijze van samenwerking en de route. Elk half jaar rouleert het voorzitterschap onder de bestuurders. Een onafhankelijke supervisor is trekker van het proces. De kerngroep is het uitvoerend orgaan. Zij maakt een 3-5 jaren activiteitenplan, coördineert, initieert acties en projecten. De kerngroep komt eens in de twee weken bijeen. Verschillende werkgroepen werken aan thema's. Ook hier rouleren partijen de trekkersrol. Ondanks de intensieve samenwerking, is er op het gebied van circulariteit niet zoveel voortgang geboekt vergeleken met de energietransitie. Nu wordt gewerkt aan 'afspraken collectief inkopen' en 'uitbreiding samenwerking circulair slopen'.

Woonbedrijf heeft de waarde van materiaal in kaart gebracht voor haar woningbezit. In Gewoon de goede dingen doen toont Woonbedrijf de resultaten van circulaire projecten 2018-2019. Als lid van het Transitieteam Circulaire BouwEconomie merkt Paul Terwisscha dat de bewustwording harder groeit dan verwacht. In het afgelopen jaar zijn veel corporaties op dit onderwerp actief geworden. Paul: 'Het loslaten van eigen doelen en ruimte geven aan gezamenlijke doelen is een proces van vallen en opstaan. Wanneer een corporatie verbeterslagen maakt dan wil je dat iedereen dat oppakt. Je wil niet dat iedereen apart het wiel opnieuw uitvindt. Het toepassen van elkaars kennis gaat niet vanzelf. Het vraagt aandacht om los te laten en processen aan te passen. Er ontstaan nieuwe bondgenootschappen die uitgaan van talent en slim optrekken bijvoorbeeld bij de 'afspraken collectief inkopen'. Zo werken we met Baetsen-Groep, afvalverwerking en A. van Liempt sloopbedrijven aan tweedehands bouwmaterialen. Bij de 'uitbreiding samenwerking circulair slopen' hebben we een circulair sloopbestek ontwikkeld. Maar we kunnen nog veel meer doen'.

Gemeente Eindhoven werkte al lange tijd samen aan de energietransitie met de corporaties en huurdersorganisaties. Circulariteit is een nieuwer thema. Het toewerken naar concrete prestatieafspraken over circulariteit vraagt tijd. Vanessa Silvertand: 'Wij zijn gestart met een hoge ambitie en een goede intentie. Het eerste jaar verken je de vraagstukken en daarna wil je aan de slag. Als stad hebben we een doelstelling op CO_2- reductie. Nog niet alle corporaties hebben hun bijdrage daaraan doorgerekend. Er zijn duidelijke afspraken nodig van bestuur tot uitvoering. De gemeente is gestart met de energietransitie van het eigen vastgoed. Daarbinnen is ook gewerkt aan circulariteit. Tijdens het voorzitterschap van Eindhoven hebben we een Challenge circulaire economie georganiseerd. Een van de projecten daarin was de samenwerking bij de aanschaf van circulaire isolatie, te starten bij vloerisolatie. Door capaciteitsproblemen bij organisaties is de uitvoering daarvan nog niet in gezamenlijkheid opgepakt. Daaraan gaan we de komende tijd werken.'

VIDEO

Klik hier voor de video.

WAT GEEF JE MEE AAN ANDERE REGIO'S

Matthijs Hulsbosch: 'Denk niet vanuit je eigen positie maar denk vanuit het collectief. Circulair is meer dan hergebruik van materialen. Het vraagt om een andere uitvraag richting architecten en de bouwketen. Maak een ontwerp dat demontabel is en gebruik biobased materialen. Dit zijn materialen met een biologische oorsprong of hergebruikte materialen. Bij 'thuis willen we inzicht in onze materialen en de toegepaste bouwsystemen. Hoe makkelijk kan je deze uit elkaar halen. Weet wat je hebt, breng je eigen bezit in beeld. Beoordeel of bouwsystemen en materialen opnieuw te gebruiken zijn. Daar zet 'thuis nu op in'.

Paul Terwisscha: 'Kopiëren is moeilijk. Het vraagt bereidheid om goede voorbeelden en nieuwe processen in je eigen organisatie na te volgen. Hier zijn bestuurders en management voor nodig. Dat geldt ook voor hardere onderlinge afspraken. Geef het de tijd maar hou vast aan de lijn waar je samen heengaat.'

Vanessa Silvertand: 'Maak onderling duidelijke afspraken en neem ruimte om te verkennen waar samendoen meer oplevert en waar minder. Hou de energie erin door capaciteit beschikbaar te stellen en ook echt samen projecten te realiseren. Het samenwerken aan circulariteit levert elke partner iets op maar dat lukt alleen als je bereid bent om daarin te investeren. Zorg voor een goede relatie tussen de bestuurslagen en degenen die het ambtelijk uitvoeren. Niemand is tegen samenwerking en niemand is tegen duurzaamheid maar er is lef nodig om het verder te brengen dan goede voornemens. De middenlaag moeten harde afspraken over bijvoorbeeld CO_2-reductie, materiaaltoepassing, hergebruik en samenwerking voorbereiden. De bestuurders moeten de daadkracht tonen om daartoe te besluiten.

Jack Zegveld, PEK: 'De rode draad voor de huurder is betaalbaarheid. Ook bij circulair bouwen dient de huurprijs onder de aftoppingsgrenzen te blijven'.

CIRCULAIRE BOUWECONOMIE

In 2018 is de Transitieagenda Circulaire Bouweconomie (CBE) opgesteld. Het is een onderdeel van De Bouwagenda. Het is een vervolg op het Grondstoffenakkoord uit 2017, het werk van de SER en het Rijksbrede programma 'Nederland circulair in 2050'. De ambitie is om de gehele gebouwde omgeving voor 2050 circulair te maken. Dit inclusief woningbouw, utiliteitsbouw en de grond-, weg en waterbouw.

Eind 2018 is het Uitvoeringsprogramma CBE gestart. Er is een samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven. De looptijd is 2019-2023. De ministeries van BZK en I&W zijn verantwoordelijk voor de voortgang en resultaten. Er bestaan volop initiatieven op het gebied van de circulaire bouweconomie. En het is duidelijk dat voor een circulaire bouweconomie goede samenwerking tussen overheid, markt en wetenschap nodig is. Verscheidene knelpunten staan de ontwikkeling naar circulair bouwen nog in de weg. Zo is er nog onvoldoende vraag en aanbod. Financiers zijn huiverig voor de risico's van innovaties. Er is nieuw beleid en aanpassing van de wet- en regelgeving nodig om barrières weg te nemen en circulariteit te stimuleren. Deze knelpunten zijn in het Uitvoeringsprogramma vertaald in vier speerpunten en tien actiepunten. Er is inmiddels subsidie circulaire ketenprojecten en regelingen beschikbaar.

DANK EN MEER INFORMATIE

Voor deze bouwsteen danken we de door ons geïnterviewde mensen:

- Matthijs Hulsbosch, manager Vastgoed, ‘thuis: m.hulsbosch@mijn-thuis.nl
- Paul Terwisscha, directeur, Woonbedrijf: p.terwisscha@woonbedrijf.com
- Vanessa Silvertand, programmaleider Duurzaamheid, gemeente Eindhoven: v.silvertand@eindhoven.nl
- Jack Zegveld, PEK: sthvw-jackzegveld@outlook.com

ENERGIEBESPARING IN PRESTATIEAFSPRAKEN

De bouwstenen energiebesparing in prestatieafspraken zijn hier te vinden:

- Aansluiten op een warmtenet
- Duurzaam en betaalbaar warmtenet
- Aardgasvrije wijkaanpak
- Koken zonder aardgas
- Samen met de bewoner verduurzamen
- Bewustwording energiegedrag
- Huurdersorganisaties beheren eigen budget
- Klimaatadaptatie
- Circulariteit
- Databank bouwmaterialen

De bouwstenen zijn een vervolg op de Inspiratiegids energiebesparing in prestatieafspraken (2019). Deze gids geeft inzicht in 12 prestatieafspraken die bijdragen aan lagere woonlasten en een beter wooncomfort.

COLOFON

Deze uitgave is gemaakt in opdracht van:

- Aedes
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
- Woonbond
- het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)
- de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Illustraties & foto’s

- Woonbedrijf, Ad Oskam, gemeente Eindhoven

Video

- ‘thuis, Velux Nederland

Redactie en vormgeving

- Marlou Boerbooms marlou@energieambassadeur.nl
- Bart Verhaeghe bcverhaeghe@gmail.com

Mei 2020